

AFET YÖNETİMİNDE KAMU POLİTİKASI SÜRECİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ*

Bulut DOĞAN**

ÖZ: Bu makalede Türkiye'nin afet yönetim politikaları kamu politikası süreç modeli çerçevesinden analiz edilmektedir. Gündem belirleme, politika oluşturma, meşrulaştırma/kanunlaştırma, uygulama ve değerlendirme aşamaları Sabatier ile Mazmanian ve Sabatier tarafından geliştirilen modeller üzerinden değerlendirilmiştir. 1999 Marmara ve 2023 Kahramanmaraş depremleri gibi kırılma noktaları üzerinden Türkiye'nin afet yönetimindeki yasal ve kurumsal dönüşümler ele alınmaktadır. Makale, doküman analizine dayalı nitel ve betimleyici bir yaklaşımla; kurumlar arası koordinasyon, halk katılımı, mali kaynaklar ve bilimsel altyapının entegrasyonu gibi uygulama zorluklarını irdelemekte ve bunlara yönelik politika önerileri sunmaktadır. Bu sayede Türkiye'nin afet yönetim modelinin değerlendirilmesi ve kamu politikası literatürüne katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Süreç Analizi, Afet Yönetimi, Türkiye

Makalenin türü: Araştırma

Jel Sınıflandırması: H84, Q54, D78

DOI: 10.54969/abuijss.1725858

Geliş tarihi: 24.06.2025/ **Kabul Tarihi:** 08.07.2025/ **Yayın Tarihi:** 10.07.2025

THE PUBLIC POLICY PROCESS IN DISASTER MANAGEMENT: THE CASE OF TÜRKİYE

ABSTRACT: This article analyzes Türkiye's (Turkey) disaster management policies within the framework of the public policy process model. The stages of agenda setting, policy formulation, legitimation/lawmaking, implementation, and evaluation are examined based on the model developed by Sabatier and by Mazmanian and Sabatier. Legal and institutional transformations in Türkiye's disaster management are discussed through critical turning points such as the 1999 Marmara and 2023 Kahramanmaraş earthquakes. Employing a qualitative and descriptive approach based on document analysis, the article explores implementation challenges such as inter-institutional coordination, public participation, financial resource allocation, and the integration of scientific infrastructure, and offers policy recommendations in response. In doing so, the study aims to evaluate Türkiye's disaster management model and contribute to the public policy literature..

Key Words: Public Policy, Policy Process Analysis, Disaster Administration, Türkiye

Type of article: Research

Jel Classification: H84, Q54, D78

DOI: 10.54969/abuijss.1725858

Received: 24.06.2025/ **Accepted:** 08.07.2025/ **Published:** 10.07.2025

*Bu çalışma 2015 yılında gerçekleştirilen 6. Kamu Politikaları Çalıştayı'nda sunulan "Türkiye'de Afet Yönetim Politikalarının Analizi: Paydaşlar, Etkinlik ve Sorunlar" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş ve güncellenmiş halidir.

** Dr. Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü bulutdogan@artvin.edu.tr ORCID: 0000-0002-1533-1641

Kaynak gösterimi için:

DOĞAN, B. (2025). Afet yönetiminde kamu politikası süreci: Türkiye örneği. *Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 62-82 DOI: 10.54969/abuijss.1725858

Giriş

Afetler tarih boyunca toplumlar için her zaman önemli bir sorun alanı olagelmıştır. Belirli coğrafi bölgelerde ve belirli zaman dilimlerinde meydana gelen afetler, o afetten etkilenen toplumların başa çıkma kapasitesini aşan ani, stres yaratan olaylar olarak ortaya çıkmaktadırlar. Afetler doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olarak gelişebilirken, bu olayların afet olarak nasıl tanımlanabileceğini belirleyen ölçüt toplumsal etkisidir. Bu nedenle, afetler sadece olayların kendisi olarak tanımlanamazlar ve esasen yarattıkları sonuçlar olarak değerlendirilebilirler (AAYTS, 2025; IFRC, 2025). Afetlerin yönetilmesi gerekmektedir. Özellikle Türkiye gibi doğal afet risklerinin yaygın olduğu ülkelerde kritik bir kamu politikası alanı olarak afet yönetimi çok önemli bir yer teşkil etmektedir.

Son yarım asırda afet yönetimi küresel çapta önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel olarak afet sonrası müdahale ve iyileştirmeyi öne alan reaktif yaklaşım, günümüzde yerini giderek afet risklerini öne alan ve afetler daha meydana gelmeden önceki süreci de içermeyen bir paradigmaya bırakmıştır. Müdahale ve iyileştirme adımlarının ötesinde, hazırlık, zarar azaltma ve dirençlilik inşasını içeren "afet risk yönetimi"ne geçiş süreci, Ulrich Beck (1992) gibi sosyologların "risk toplumu"na geçiş olarak nitelendirdiği daha geniş toplumsal analizleri de içermektedir. Buna göre modernite ve teknoloji yalnızca refah ve fırsatlar değil aynı zamanda yeni ve karmaşık riskler de yaratmaktadır. Afetler bağlamında düşünüldüğünde, bu olaylar yalnızca rastlantısal doğa olayları olmaktan çıkıp toplumsal yapılar, kentsel politikalar, ekonomik eşitsizlikler ve yönetsel tercihlerle şekillenen sosyal ve politik riskler haline dönüşebilmektedir. Bu da afet yönetiminin ne kadar kritik bir önem arz ettiğini gösterir niteliktedir. Afet yönetiminde bu teorik perspektifin yanı sıra uygulamada uluslararası kuruluşlar, ulusal siyasal iktidarların farklı derecelerde kendilerine entegre ettikleri çerçeveler ve stratejik belgeler bu gelişen anlayışın şekillenmesinde kilit roller oynamaktadır. Ulusal planlar bağlamında Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023, 2012), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP, 2013), Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP, 2022) ve Türkiye Afetlere İlişkin Strateji ve İyileştirme Planı (TASİP, 2025) gibi belgeler örnek olarak verilebilmektedir. Uluslararası raporlar bağlamında ise Hyogo Çerçeve Eylem Planı (HFA, 2005), Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (SFDR, 2015) ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu tarafından hazırlanan Dünya Afetler Raporları (IFRC, 2025) sayılabilmektedir.

Türkiye'de 1999 yılında meydana gelen yıkıcı Marmara depremleri, afet yönetimi politikalarının geliştirilmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kurumsal eksikliklerin

yanı sıra kayıpların büyüklüğü, afet yönetimine daha etkili ve sistematik bir yaklaşım için hem kamuoyunu hem de siyasi talepleri harekete geçirmiştir. O tarihten bu yana önemli ölçüde kurumsal ve yasal yeniden yapılanma süreçleri gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında en dikkat çekici gelişmeler arasında 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kurulması ve afet riski altındaki alanlarda kentsel dönüşümle ilgili olarak çıkartılan 5902 sayılı ve 6306 sayılı Kanunlar gibi temel yasal çerçevelerin yürürlüğe girmesi yer almaktadır (mevzuat.gov.tr). Ancak bu reformların etkinliği, sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığı günümüzde halen tartışmalıdır. 2023 Kahramanmaraş depremleri, yaşanan kayıplarla değerlendirildiğinde afet yönetiminde alınacak çok yolun olduğunu göstermektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023; TMMOB, 2023).

Türkiye'de afet yönetimi politikalarının istenilen düzeyde etkin uygulanamamasının temelinde, fazla merkeziyetçi yapının olduğu iddia edilebilir. Bu bakımdan yerel ölçekte yeterli esneklik ve adaptasyon kapasitesinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Yukarıdan aşağıya doğru işleyen karar alma süreçleri, yerelin özgün ihtiyaçlarına cevap vermekte sınırlı kalmakta; toplumun afet risklerine dair farkındalığının ve katılım düzeyinin düşük olmasıysa toplumun direnç kapasitesini zayıflatmaktadır. Bu nedenle, merkezi planlama yaklaşımının yanı sıra yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sürece daha etkin katılımını sağlayacak bir modelin geliştirilmesi elzemdir (Yavuz & Yavaş, 2015; Aydınar & Özgür, 2014; Tümer, 2024).

Bu makale, Türkiye'nin afet yönetimi politikalarını, özellikle Sabatier (1999) ile Mazmanian ve Sabatier (1989) tarafından geliştirilen çerçevelerden yararlanarak, kamu politikası süreç modeli çerçevesinden analiz etmektedir. Gündem belirleme, politika oluşturma, meşrulaştırma (kanunlaştırma), uygulama ve değerlendirme adımlarından oluşan ve politika döngüsü olarak da nitelendirilebilecek süreç modeli, Türkiye'de afetle ilgili politikaların nasıl oluşturulduğunu ve işlevsel hale getirildiğini incelemek için kullanılmaktadır. Bu yapı içerisinde makale, politika sonuçlarını etkileyen teknik, kurumsal ve toplumsal faktörleri de araştırmaktadır. Ayrıca, kurumlar arası koordinasyon, halkın katılımı, mali kaynak tahsisi ve bilimsel ve teknolojik gelişmelerin entegrasyonu gibi konuları da değerlendirerek uygulama zorluklarını değerlendirmektedir.

Makale, strateji belgeleri, kanunlar, değerlendirme raporları ve ilgili akademik literatür dahil olmak üzere belge (doküman) analizine dayanmaktadır. Nitel ve betimleyici bir yaklaşımla, Türkiye'nin mevcut afet politikasının durumunu gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Tartışma uluslararası literatürde kabul gören kamu politikasında süreç ve uygulama modelleri üzerine kurulmuştur ve kamu politikası ile afet yönetimi literatürüne katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Çalışmada Türkiye'nin afet yönetimini değerlendirmenin yanı sıra gelecekteki afetlere karşı önlemleri artırmak için politika önerileri de sunulması hedeflenmektedir.

1. Kamu Politikalarında Süreç Modeli

Afet yönetimi politikalarının gelişimini incelemek için bu çalışmada, özellikle Sabatier (1999) gibi düşünürler tarafından ifade edilen ve kamu politikası analizinde uluslararası literatürde de yaygın olarak kullanılan süreç modelinden yararlanılmaktadır. Model, kamu politikası yapım sürecinde birbirine bağlı ve birbirini etkileyen gündem belirleme, politika formülasyonu, meşrulaştırma (kanunlaştırma), uygulama ve değerlendirme adımlarını içermektedir. Her aşama, belirli bir politika sorununun nasıl ele alınacağını ve şekillendirileceğini içeren aşamaları oluşturmakta ve birbirini takip etmektedir (Kaptı, 2013: 18).

- **Gündem belirleme (agenda settings)**, kamusal bir problem alanının gündeme gelmesi ve tanımlanmasıdır
- **Politika formülasyonu (formulization)**, politikaların çeşitli aktörlerin dahliyle formüle edilmesi ve alternatif çözümlerin önerildiği aşamadır.
- **Meşrulaştırma/Kanunlaştırma (legitimation)**, önerilen politikaların uygulanması için yasal ve kurumsal olarak onaylanması anlamına gelmektedir.
- **Uygulama (implementation)**, formüle edilen ve kanunlaştırılan politikaların uygulanması sürecidir. Genellikle amaçlanan hedefler ile gerçek dünyadaki sonuçlar arasındaki boşluklar bu adımda ortaya çıkar.
- **Değerlendirme (Evaluation)**, politikaların uygulanmasının ardından etkilerinin değerlendirilmesi ve bu bilginin gelecekteki politikalara olumlu veya olumsuz örnek teşkil etmesi adımıdır.

Süreç modeli ile ifade edilen ve ortaya çıkan politikalar belirli aşamalardan geçerek kanunlaşır ve uygulamaya konulur. Ancak Dye'in da belirttiği gibi (2007), yasaların hedefledikleri ile çıktılar arasında her zaman boşluklar olması muhtemeldir. Bu da uygulama

aşamasının daha derinlikli bir analizi gerektirmektedir. Bu bağlamda Mazmanian ve Sabatier (1989) tarafından geliştirilen uygulama modeli süreci açıklamada önemli bir kolaylık sağlayabilmekte ve ayrıca süreç modelini tamamlayabilmektedir (Kaptı, 2013:18). Bu model aslında sürecin diğer aşamalarını da bir bakıma içine alan önemli bir uygulama analizi imkânı sunmaktadır. Buna göre ilk adımda problemlerin durumu yani sorun alanının doğası anlaşılmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu adıma sorunun özellikleri diyebilmek mümkündür. İkinci adım politika içeriklerinin uygulamayı yapılandırma niteliği olarak değerlendirilmektedir. Bu adım politikaların tasarımı ve kurumsal kapasiteyi ele almaktadır. Üçüncü adımda ise politikaların uygulanmasına etki eden diğer faktörler sıralanmaktadır. Bu adımda ise politikaları destekleyici veya engelleyici faktörler göz önüne alınmaktadır. Yani uygulamanın gerçekleştiği kurumsal, siyasi ve sosyo-ekonomik bağlam değerlendirilmektedir. Son adım ise tüm bu adımların bir araya geldiği uygulama süreçleri çıktıları olarak nitelendirilebilir. Bu model afet politikalarının analizinde özellikle işlevsel görünmektedir. Bunun nedeni politikaların neden başarılı ya da başarısız olduğunu sadece tasarımlarına göre değil, aynı zamanda yönetsel kapasite, kurumlar arası koordinasyon ve halkın katılımı gibi faktörlere göre de anlamayı sağlamasıdır.

2. Politikadan Pratiğe: Türkiye’de Afet Yönetimi Süreci ve Uygulaması

Türkiye’de afet yönetimi sürecini ve bu alandaki kamu politikalarını değerlendirilirken süreç modelinin kullanılması önemlidir. Bunun sebebi modelin politikaların etkin bir şekilde analiz edilebilmesine olanak sağlayabilir nitelikte olmasıdır. Özellikle 1999 Marmara depremlerinin ardından afetlere ilişkin konu ve tartışmalar hızla (ve zorunlu olarak) ulusal siyasi gündemin merkezine taşınmıştır. O tarihten bu yana, hızı ve niteliği değişmekle birlikte birçok düzenleme yapılmıştır. AFAD’ın kurulması ve UDSEP-2023, Türkiye TAMP- 2013, TARAP, 2022-2030 ve TASİP, 2025 gibi çeşitli ulusal stratejileri ve planların yürürlüğe konması da dahil olmak üzere bir dizi önemli yasal ve kurumsal reform günümüze değin gerçekleştirilmiştir. Buna karşın, afetlerin artmasına rağmen, mevzuat ve uygulama arasındaki boşluklar varlığını sürdürmektedir. 2023 yılında gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli büyük depremler bu durumu gözler önüne serer niteliktedir.

Çalışmanın devam eden bölümlerinde süreç modeli ile Türkiye'nin afet yönetimi ele alınmaktadır.

2.1. Türkiye'nin Afet Yönetiminde Gündem Belirleme

Gündem belirleme aşaması, kamusal sorunların tanımlanması, siyasal iktidarların dikkatini çekmesi ve çözümü için kaynak ayrılmasını sağlaması için ilk adım olması açısından kamu politikası sürecinde temel bir adımdır. Türkiye'de afet yönetimi bağlamında, gündem belirleme süreci uzun süre büyük ölçüde tepkisel olmuş, kurumsal eksiklikleri ve toplumsal kırılanslıkları ortaya çıkaran çok büyük afetlerin meydana gelmesiyle şekillenmiştir. Fakat son yıllarda afet öncesi süreçleri de içerisine alan bir yaklaşımla bütüncül bir bakış açısına geçilmeye başlanmıştır (Doğan, 2016).

Tarihsel olarak, afetler Türkiye'nin kamusal gündemini farklı dönemlerde etkilemiştir. "Küçük Kıyamet" (*Kıyamet-i Suğra*) olarak anılan 1509 İstanbul depreminden beri önemli bir gündem oluşturmuş ve yara sarma odaklı çalışmalar yürütülmüştür. O tarihten 20. yüzyılın sonlarına kadar birçok önemli afet yaşanmış, afet sonrası tedbirleri önceleyen politikalar devam etmiştir. Türkiye'nin modern tarihinin büyük bir bölümünde de afet yönetimi, önleme ve hazırlıktan ziyade müdahale ve insani yardıma vurgu yapan paradigmayı takip etmiştir. Büyük afetlerin ardından genellikle geçici önlemler alınsa da sürekli olarak konuya ilgi olmamış ve politika girişimleri afet sonrası alınan tedbirlerle sınırlı kalmıştır. 1944 yılı, Türkiye'nin afet yönetiminde önemli bir dönüm noktası olmuş; 4623 sayılı Kanunla ilk kez afet öncesi risk azaltma yaklaşımı gündeme gelmiştir. 1958 sonrasında ise Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın örgütlenmesi, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve 1959'da çıkarılan 7269 sayılı Kanun gibi önemli kurumsal düzenlemeler yapılmıştır (Genç, 2021, Doğan, 2016; mevzuat.gov.tr).

Türkiye'nin afet yönetiminde kritik bir dönüm noktası 1999 yılında, 17 Ağustos ve 12 Kasım tarihlerinde Marmara bölgesini vuran iki büyük deprem olmuştur. Bu afetler 18.000'den fazla kişinin ölümüne ve yaklaşık 300.000 konut ve 50.000 işyerinin yıkılmasına neden olmuş, yaklaşık 600.000 kişinin ise acil barınma ihtiyacı duymasına sebep olmuştur (Balamir, 2001: 207). Süreç, ciddi altyapı eksiklikleri ve yönetsel yetersizliklerin altını çizmiştir. Dahası hem kamuoyu hem de devlet bürokrasisi ve siyasi aktörler nezdinde değişim ihtiyacının gündeme getirilmesinde etkili olmuştur. Sonuç olarak, afet yönetimi belli teknik bir ilgi alanı olmaktan çıkıp politik gündemin yüksek öncelikli bir maddesi haline gelmiştir. Bu süreçler, Downs'un "konu/sorun ilgi döngüsü" (Issue Attention Cycle) basamaklarından,

“dehşetle keşif” aşamasına teorik olarak denk düşmektedir. Bu yaklaşıma göre bir kamu politikası sorununun önemi öncelikle uzmanlar tarafından bilinirken daha sonra ortaya çıkan bir kriz anı ile kamunun ve iktidarların gündemine girmekte ve zamanla farklı aşamalarla (bazen yeniden kriz olana kadar) gündemden düşmektedir (Downs, 1972 akt. Yıldız, 2024: 89). Türkiye’nin afet yönetimine yönelik ilgi de özellikle gündeme geliş aşamasında görece bu modeli doğrular denilebilir.

1999 depremlerinin ardından dönemin siyasal iktidarı hem kamuoyunun hem de uluslararası kurum ve kuruluşların baskısı altında bir dizi kurumsal reform başlatmıştır. Özellikle afet gündemi, daha önceki dönemlerde görülmediği şekilde kurumsal bir uzun ömürlülük kazanmıştır. Bununla beraber bahsedilen ilginin sürdürülebilirliği yeni afetlerin meydana gelmesine bağlı olarak dalgalanma eğilimi göstermiştir. 2009 yılında 5902 sayılı Kanunla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) kurulmasıyla ise gündem belirleme açısından önemli bir dönüşüm yaşanmıştır. Afetlere reaktif tepkiler vermekten ziyade daha önce yaşanan büyük afetlerden kaynaklanan kamuoyu baskılarının ve Hyogo Eylem Çerçevesi (2005-2015) gibi uluslararası afet riskini azaltma çerçevelerinin artan etkisi olmuştur. Bu etkilerin sonucu olarak afet gündeminin belirlenmesinde afet öncesi risk yönetiminin de tek bir kurumsal çatı altında birleştirilmesine yönelik bir değişim yaşanmıştır (afad.gov.tr).

Devam eden süreçte, 2011 Van depremi ve 2015 Hopa seli gibi olaylar, afete hazırlık ve zarar azaltma konularına kamunun ve siyasal iktidarların ilgisini periyodik olarak yenilemiş, bu kamu politikası sorununu yeniden dehşetle keşfetmemize yol açmıştır (Doğan, 2015). Bu “dehşetli keşif”lerin son ve en önemli örneği ise 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler olmuştur. Bu olaylar, afet yönetimindeki birçok eksikliğe dikkat çeken ek odaklanma olayları olarak işlev görmüştür. Ancak gündem belirleme süreci büyük ölçüde halen olay odaklı ve toplumsal hafıza döngülerine duyarlı olmaya devam etmektedir. Afetlerin aciliyeti azaldıkça, siyasi gündemdeki önemleri de azalmaktadır. Buna rağmen “*Afete Hazır Türkiye*” gibi kampanyalar ve Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023) ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP-2013) gibi uzun vadeli planlama girişimleri aracılığıyla afet riski farkındalığını kurumsallaştırma girişimleri olmakta , Uluslararası alanda Türkiye’nin de taraf olduğu Sendai Afet Risk Azaltım Çerçevesi

2015-2030 (SFDR,2015) gibi belgeler vasıtasıyla daha proaktif bir gündem belirleme kültürüne doğru bir geçiş sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yolla tetikleyici afetlerin yokluğunda bile ilgili konuları siyasal iktidarların gündeminde tutmayı amaçlanmaktadır.

2.2.Türkiye'nin Afet Yönetiminde Politika Formülasyonu

Politika formülasyonu, kamu politikası sürecinde tanımlanan sorunların tartışıldığı, potansiyel çözümlerin geliştirildiği ve sorunu ele almak için stratejik seçimlerin yapıldığı aşamayı ifade etmektedir. Bazı yazarlarca bu aşama evlilik öncesi nişanlılığa benzetilmektedir (Weimer ve Vining, 2005 akt. Yıldız, 2024: 101). Afet yönetimi açısından bakıldığında formülasyon aşaması alanında risklerin tanımlanması, zarar azaltma stratejilerinin belirlenmesi, kurumsal düzenlemeler gibi adımları kapsayan çerçevelerin uygulanmak üzere tasarlanması adımlarını içermektedir. Türkiye'de afet yönetiminde politika oluşturma süreci hem iç dinamiklerden hem de küresel dönüşümlerden etkilenecek son otuz yılda önemli ölçüde gelişmiştir.

1970'ler ve 1980'ler itibarıyla hızlı kentleşme, nüfus artışı, sismik ve iklimsel risklere maruziyetin artması, geleneksel afet müdahale stratejilerinin sınırlarının altını çizmiştir ve bu süreçte Türkiye'nin afet yönetimi politikaları büyük ölçüde reaktif ve müdahale odaklı kalmıştır (Balamir, 2007: 1). 1990'lı yıllar itibarıyla ise Birleşmiş Milletler-İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABİTAT), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi kuruluşların ve programlarının etkisiyle afet riskinin azaltılması çerçevelerinin geliştirilmesi ile yeni politikalar şekillendirilmeye başlanmıştır. Bu küresel eğilimler, yıkıcı etkileri olan afetlerin ardından halktan gelen baskılarla da birleşerek, afet öncesi süreçleri de içerisine alan kapsamlı afet politikalarının oluşturulması için bir ivme yaratmıştır.

1999 Marmara depremleri, afet politikalarının gündeme gelmesinde etkili olduğu gibi, formülasyon sürecini de dönüştüren kritik bir dönüm noktası olmuştur. Ağır insani ve maddi kayıplar, kurumsal eksiklikler, yetersiz koordinasyon ve zayıf hazırlığın sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine, dünyadaki politika belgelerinin paralelinde bütünleşik afet yönetimi politikalarının tasarlanmasına doğru bir anlayış meydana gelmiştir. Bu reform çabalarının ilk sonuçlarından biri, bir sonraki başlıkta ayrıntılandırılacağı üzere siyasal iktidara afet etkilerini azaltmaya ve iyileştirmeyi kolaylaştırmaya yönelik tedbirleri uygulama yetkisi veren 4452 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi olmuştur (mevzuat.gov.tr). Bu yetki kanunu sayesinde

siyasal iktidar geçici müdahalelere yerine uzun vadeli stratejiler geliştirmek için zemin bulmuştur, kanunlaştırma aşamasında yapılacaklar için ise yol haritası oluşturulmuştur.

Bu adımın ardından günümüze değin ulusal eylem planı ve önemli stratejik belgeler oluşturulmuştur. Bunlardan belli başlıları şunlardır:

- AFAD Stratejik Planları
- Orta Vadeli Kalkınma Planları,
- KENTGES - Bütünleşik Kentsel Kalkınma Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023),
- TAMP -2013- Türkiye Afet Müdahale Planı
- TARAP- Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (2022-2030)
- TASİP- Türkiye Afet sonrası iyileştirme Planı (2025)
- UDSEP-2023 - Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı
- Ulusal Kalkınma Planları.

Sayılan strateji planları ve belgeler, Türkiye'nin afet yönetimi ile ilgili gelecek adımlarının tespiti ve yol haritasının oluşturulması açısından önem arz etmektedir. Bu belgeler ile geleneksel afet yönetimi anlayışı yerine bütüncül ve afet yönetiminin risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarının tümünü kapsayan bir politika oluşturma adına adımlar atılmaya çalışılmıştır.

2.3.Türkiye'nin Afet Yönetiminde Politika Meşrulaştırma/Kanunlaştırma

Politika meşrulaştırma/kanunlaştırma, önerilen çözümlerin ve çerçevelerin yasama süreçleri, idari düzenlemeler veya yürütme organlarının kararları yoluyla resmi onay kazandığı aşama olarak tanımlanabilmektedir. Afet yönetimi bağlamında bu aşama özetle önceden formüle edilen stratejilere kurumsal yetki, yasal destek ve idari uygulanabilirlik kazandırılması sürecini ifade etmektedir. Türkiye özelinde bu aşama, afetle ilgili politika çerçevelerinin bağlayıcı kanunlara, yönetmeliklere ve kurumsal yetkilere dönüştürülmesinde etkili olmuştur.

Türkiye'nin afet politikasının meşrulaştırılmasında tıpkı önceki başlıklarda sıralandığı gibi 1999 Marmara depremleri sonrasında ortaya çıkan durumun düzeltilmesi ve bir daha böylesi büyük afetlerin yaşanmasının engellenmesi ya da daha az zararla atlatılabilmesi için formüle edilen adımların kanunlaştırıldığı bir süreç yaşanmıştır. İlk önemli yasal araçlardan biri, 4452 sayılı Yetki Kanunu olmuştur (mevzuat.gov.tr). Bu kanun aracılığı ile konutların yeniden inşasından kentsel

planlama ve risk azaltmaya kadar afet yönetiminin çeşitli yönlerini ele alan 38 kanun ve kanun hükmünde kararname, 28 bakanlar kurulu kararnamesi ve 32 yönetmelik ve yönerge dahil olmak üzere birçok düzenleme yapılmış ve sonra yapılacak düzenlemelere de kapı açılmıştır.

Bu aşamada özellikle önemli bir gelişme, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nı (AFAD) kuran 5902 sayılı Kanun'un 2009 yılında yürürlüğe girmesi olmuştur (mevzuat.gov.tr). Bu kanun, daha önce parçalı bir yapıda bulunan Afet İşleri, Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlükleri lağvedilmiş ve bunların işlevleri merkezi bir otorite altında birleştirilmiştir. Böylece AFAD, afet risk yönetiminin tüm aşamaları için ulusal koordinasyon organı olarak meşrulaştırılmış ve entegre yönetişime doğru bir geçişin sinyalleri verilmiştir (Çorbacıoğlu ve Çelik, 2014: 407).

Bir diğer önemli yasal gelişme de 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'dur (mevzuat.gov.tr). Bu kanun, afet riski altındaki bölgelerde kentsel dönüşüm projelerinin yapılmasına yasal dayanak sağlamıştır. Amacı güvensiz yapıları yenileyerek ve kentsel dayanıklılığı artırarak afet riskini azaltmak olsa da neo-liberal politikalar bağlamında kâr amaçlı olarak yapı stoğunun güncellenmesine de yol açmıştır (Güzey, 2012). Bazı durumlarda, tarihi açıdan önemli mahalleler, sınırlı veya belirsiz afet riski değerlendirmelerine rağmen yıkılmış ve yasal meşruiyet ile risk temelli planlama arasındaki uyum konusunda endişeler ortaya çıkmıştır.

Yerel ölçekte, afet yönetimine ilişkin sorumluluklar 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile belirginleştirilmiştir (mevzuat.gov.tr). Bu kanunlar vasıtasıyla yerel yönetimlere acil durumlara hazırlık, kentsel risk analizi ve halk eğitimi konularında önemli birtakım görevler vermiştir. Ancak, yasal olarak görev tanımlanmasına rağmen, yetersiz kaynaklara sahip bölgelerde bulunan yerel yönetim organları, bu sorumlulukları etkin bir şekilde yerine getirecek kapasiteden yoksundur (Güven ve Kızılkaya, 2023).

2.4.Türkiye'nin Afet Yönetiminde Politika Uygulaması

Kamu politikalarının uygulanması, resmi olarak onaylanmış politikaların somut eylemlere, programlara ve kurumsal uygulamalara dönüştürüldüğü süreci ifade etmektedir. Birçok alanda olduğu gibi afet yönetimi alanında uygulama aşaması oldukça karmaşıktır. Birçok aktörün koordinasyonu, kaynak tahsisi ve sürekli olarak ortaya çıkan risk ortamlarına uyum sağlanması gerekmektedir. Türkiye'de afet risk yönetimine ilişkin yasal ve stratejik

çerçeveler önemli ölçüde genişlemiş olsa da bu politikaların uygulanmasında, planlandığı haliyle mevcut durum arasında oluşabilecek boşluklara süreç içerisinde rastlanmak mümkündür. Çalışma kapsamında uygulamayı etkili bir şekilde değerlendirmek ve bahsedilen boşlukların tespiti için Mazmanian ve Sabatier (1989) tarafından geliştirilen uygulama modelinden yararlanılmaktadır. Bu kapsamda sorunun özellikleri, politika tasarımı ve kurumların yetkinliği, dış faktörler ve halkın katılımı başlıklarında uygulama değerlendirilmiştir. Uygulamaların değerlendirmesi aşaması ise süreç modelinin son başlığında incelenmiştir.

2.4.1. Sorunun Özellikleri

Afetlere ilişkin süreç modelinin ilk başlığı, makalede de ifade edildiği üzere gündeme gelme olarak ifade edilmişti. Bu bakımdan bahsedilen sorunların doğru tanımlanması uygulama aşaması için önem arz etmektedir. Afet risk yönetimi teknik açıdan karmaşıktır ve davranışsal açıdan da önemli hassasiyetler içermektedir. Süreç, halkın tutumlarını doğru yönde değiştirmeyi ve önleyici altyapıya uzun vadeli yatırım yapılmasını teşvik etmeyi gerektirmektedir. Hedef nüfusun büyüklüğü, tehlikelerin çeşitliliği ve davranış değişikliği ihtiyacı (örneğin deprem sigortası yaptıрма, risk farkındalığı) politikaların uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Türkiye örneğinde sorunun özelliklerinin farklı boyutlarına şu örnekleri verebilmek mümkündür: 1999 'da yaşanan depremlerin ardından yapılan risk analizlerinde yapı stoğunun %70'inin depreme dayanıksız olduğu görülmüştür (Genç, 2007). Bu da teknik olarak mevcut binaların dayanıksızlığı, dönüştürmenin zorluğu ve altyapı eksikliği bağlamında önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan hedef kitlenin davranış değişimine açıklığı bağlamında kentsel dönüşüm projeleri örnek olarak değerlendirilebilmektedir. Buna göre kentsel dönüşüm yapılacak alanlarda evini boşaltmak istemeyenlerin direnci ya da afetlere yönelik yaklaşım sorunun başka bir boyutunu oluşturabilmektedir (Eseler ve Genç, 2023). Zorunlu deprem sigortasının varlığına rağmen katılımın düşük kalması başka bir örnek olarak ortaya çıkar; 2015 yılı itibarıyla Türkiye'deki konutların yalnızca %40,5'i DASK aracılığıyla sigortalanmışken 2025 itibarıyla bu oran ancak %56,9'a gelmiştir (DASK, 2015; 2025). Hedef kitlenin toplumsal oranı da başka bir sorun özelliği kategorisidir. Türkiye'nin tamamında çeşitli afet risklerine yönelik olarak nüfusun neredeyse

tamamının risk altında olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Özellikle İstanbul örneğinde mevcut nüfus 16 milyon kişinin tamamının beklenen bir İstanbul depreminde risk altındadır (Gürsoy Haksevenler vd., 2025).

2.4.2. Politika Tasarımı ve Kurumsal Kapasite

Politikaların tasarlanması ve kurumsal kapasitenin belirlenmesi uygulama sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Modele göre açık ve tutarlı hedeflerin belirlenmesi, nedensel kuramların uygulanabilirliği, kaynak tahsisi, kurumsal koordinasyon kapasitesi, yönetim kuralları, uygulayıcı personelin niteliği ve dış paydaşlara erişim mekanizmaları gibi ölçütler önemli hale gelmektedir. Kurumsal parçalılık ile merkezi ve yerel yönetimler arasındaki zayıf koordinasyon tekrarlayan sorunlar olmuştur. AFAD afet yönetimi işlevlerini tek bir otorite altında toplamak üzere tasarlanmış olsa da kurumlar arası işbirliği yetersiz kalmaktadır. Örneğin, 2005-2006 kuş gribi salgını sırasında Tarım Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasındaki zayıf koordinasyon etkili müdahaleyi geciktirmiştir. Benzer koordinasyon sorunları 2011 Van depremine ve 2015 Hopa sellerine müdahale sırasında da rapor edilmiştir (Doğan, 2015).

Diğer taraftan uygulama bağlamında kurumsal olarak afet yönetiminin düzenleyici ve merkezi kurumu olan AFAD ve ulusal çapta hazırlanan güncel politika belgesi TARAP (2022)'a daha fazla odaklanması gerekmektedir. En başta açık ve tutarlı hedefler belirlenmesi bakımından TARAP'ın oluşturulması ve hedeflerinin stratejik amaç ve eylemlerle uyumlu şekilde belirtmesi önemlidir. Ayrıca GZFT (SWOT) analizi ve bilimsel kaynaklara dayanarak hazırlanması da dikkate değerdir. AFAD'ın da risk analizleri, tehlike haritaları vd. oluşturması bu bakımdan değerlendirilmelidir. Ancak yerelde uygulayıcılar tarafından hedeflerin doğru şekilde uygulanmasında zorluklar yaşanabilmektedir. İl AFAD örgütlenmelerinde oluşturulan stratejileri uygulamaya dökcek altyapı ve personel eksikliği bulunmaktadır. Kahramanmaraş depremleri öncesi, sırası ve sonrasındaki durum bunu göstermektedir (Genç, 2023). Son olarak oluşturulan TASİP belgesi de bu anlamda dikkatle incelenmelidir.

Mali kapasite de bir diğer belirleyici faktördür. AFAD'ın ulusal düzeydeki finansmanı nispeten güçlü olsa da yerel belediyeler genellikle risk azaltma stratejilerini uygulamak için gerekli mali ve teknik kaynaklardan yoksundur. Merkezi olarak formüle edilen planlar ile yerel olarak mevcut kapasiteler arasındaki uyumsuzluk, bölgeler arasında eşit olmayan uygulamalara neden olmaktadır (Doğan, 2016).

Türkiye'nin afet yönetim sisteminde kurumsal koordinasyon kapasitesi bağlamında AFAD, merkezi olarak koordinatör bir aktör olarak bulunmaktadır. Bununla birlikte yatay koordinasyon yetkisi aynı oranda güçlü bulunmamaktadır. Yerel yönetimler ve onların ilgili organlarıyla eşzamanlı çalışacak platformlar yeterince geliştirilememiştir. Ayrıca bu platform eksikliği yönetim anlamında da önemli bir boşluğu göstermektedir. Yerel halkın, STK'ların ve üniversitelerin hem planlama hem uygulama sürecine katılımı sınırlı kalabilmektedir. Fakat Kahramanmaraş depremleri sonrası yerel STK'ların AFAD ile akredite olması yönünde önemli çabalar vardır ve bu bakımdan eğitimler de verilmektedir (AFAD KAVKAS, 2023). Uygulayıcı personelin yine bahsedilen afet örneğinde görüldüğü üzere yetersiz kalması neden olarak sayılabilir. AFAD her ne kadar eğitim programları geliştirse de, 81 ilde eşit düzeyde eğitilmiş personel bulundurması mümkün olamamaktadır. Ayrıca dış paydaş olarak nitelendirilebilecek STK'ların sürece aktif bir şekilde katılabilmesi için düzenli işbirliğine ihtiyaç vardır.

2.4.3. Dış Faktörler ve Halkın Katılımı

Türkiye'nin afet yönetiminde uygulanan politikalar birçok değişken tarafından şekillendirilebilmektedir. Toplumsal bilinç, siyasi irade, medyanın ilgisi ve sivil toplumun desteği, politikaların nasıl hayata geçirileceğini önemli ölçüde etkilemektedir. Özetle, sosyo-ekonomik durumlar ve teknoloji, halk ve kamuoyu desteği, dış çevrenin desteği ve uygulayıcıların liderlik özellikleri ile politika hedeflerini benimsemeleri bu aşamada önemli adımlar olarak ortaya çıkmaktadır (Karaman, 2018). Bu adımların birçoğu hem önceki afetlerde hem de Kahramanmaraş depremlerinde gözlemlenebilmiştir.

Türkiye'de Sosyo-ekonomik durumlar ve teknolojik altyapı açısından TAMP gibi projeler vasıtasıyla teknolojik araçların kullanımı afet yönetiminde yaygınlaşmış, coğrafi bilgi sistemleri, erken uyarı sistemleri, sismik izleme ağları (örneğin GONAF projesi (2011)) AFAD'ın elektronik platformları kullanması gibi araçlarla desteklenmiştir. Ancak Kahramanmaraş depremleri göstermiştir ki düşük gelirli bölgelerde yapı kalitesinin düşüklüğü ve dijital sistemlere erişimin sınırlı olması, afet müdahalesinde eşitsizlik yaratmıştır (ILO & IOM, 2025) Ayrıca afet risk yönetiminde

halkın katılımı, toplumsal dirençliliği artıran, sürecin sürdürülebilirliğini sağlayan ve tüm bu aşamalarda vatandaşların etkin, anlamlı ve kapsayıcı şekilde katılımını öngören bir yöntemdir. Örneğin, İstanbul İl Afet Risk Azaltma Planı (IRAP) örneğinde olduğu gibi, hazırlık aşamasında etkin ve başarılı bir katılım için doğru paydaşların seçilmesi, bilgilendirilmesi ve katılım araçlarının etkin kullanılması gerekmektedir (Seçkiner Bingöl, Ünsal, & Aksak, 2025). Süreç içinde "Afete Hazır Türkiye" gibi kampanyalar aracılığı ile afetlere yönelik katılım girişimleri başlatılmıştır. Acil durum müdahalesi ve halk eğitiminde aktif rol oynayan AKUT ve AHBAP gibi Türkiye çapındaki STK'ların yanı sıra HOPAK gibi bölgesel STK'ların faaliyetleri de olumludur (Doğan, 2023). Ancak bu işbirlikleri genellikle sistematik bir uygulama modeline entegre edilmesine ihtiyaç vardır. Kahramanmaraş depreminde görüldüğü üzere gönüllülerin yeterince eğitilmemesi ve sahada etkin kullanılamamaları etkinliği sınırlamıştır (Usta, Torpuş & Bekircan, 2025).

Afet yönetiminde dış çevrenin desteği de önemlidir. Hem afet öncesi Sendai gibi afet yönetim çerçevelerinin ilkelerine uygun bir dönüşümü gerçekleştirmek hem de afet sonrası ve sonrasında ulusal arama kurtarma birlikleri ile işbirliği yapmak bu bakımdan önemlidir. Örneğin Kahramanmaraş depremlerinde birçok ülkeden gelen ekipler enkaz alanlarına müdahale etmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023; TMMOB, 2023).

Afet yönetiminin etkin bir biçimde uygulanabilmesi, uygulayıcı aktörlerin liderlik niteliklerine sahip olması ve stratejik hedefleri benimsemesiyle doğrudan ilişkilidir (Ali, Ranse, Roiko & Desha, 2024). Merkezi yönetimin afet yönetimini öncelikli bir politika alanı olarak ele alması ve uluslararası normlara uygun stratejiler geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Dahası, yerel yöneticilerin afet risklerini azaltma ve müdahale süreçlerinde sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirmeleri, olası afetlerde can ve mal kayıplarının minimize edilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Afet sonrası süreçlerde ise kriz yönetiminin hızlı, etkili ve koordineli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Yardım organizasyonlarının gecikmeye mahal vermeyecek şekilde planlanması, kurumsal düzeyde yetki ve sorumlulukların net bir biçimde tanımlanması ve farklı kamu kurumları arasında otorite çatışmalarının önlenmesi, afet sonrası müdahale kapasitesini doğrudan etkilemektedir (SFDR, 2015). Nitekim, 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen depremler sonrasında, bazı iller arasında koordinasyon eksikliği, liderlik zafiyeti ve kurumsal düzeyde uyumsuzluklar yaşandığı gözlemlenmiştir (Genç, 2023). Bu durum, afet yönetiminde

güçlü ve işlevsel bir liderlik mekanizmasının ne denli kritik olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

2.5.Türkiye'nin Afet Yönetiminde Politika Değerlendirmesi

Politika değerlendirme, kamu politikası sürecinin son aşamasını oluşturur. Bir politikanın amaçlanan hedeflere ulaşp ulaşmadığının değerlendirilmesini, uygulama boşluklarının tespit edilmesini, gerekli revizyonların veya iyileştirmelerin belirlenmesini içermektedir. Afet yönetiminde değerlendirme adımı sadece hesap verebilirlik için bir araç olarak düşünülmemelidir. Değerlendirme aynı zamanda sisteme yönelik dayanıklılık oluşturmak ve kurumsal öğrenmeyi sağlamak için bir geri bildirim mekanizması olarak da görülebilmektedir. Türkiye'de değerlendirme mekanizmaları süreç içerisinde giderek kurumsallaşsa da değerlendirmelerin titiz, şeffaf ve sonraki politika döngülerine etkili bir şekilde entegre edilmesini sağlamaya yönelik zorluklar devam etmektedir.

1999'dan sonra gerçekleştirilen önemli kurumsal reformların ardından Türkiye'de özellikle AFAD'ın kurulması yoluyla bir dizi izleme ve değerlendirme uygulamasını hayata geçirmiştir. Afet yönetiminden sorumlu merkezi kurum olarak AFAD, stratejik planlama yapmakta ve program verimliliği, bütçe kullanımı ve kurumlar arası koordinasyon değerlendirmelerini içeren yıllık performans raporları hazırlamaktadır. Bu değerlendirmeler sistemdeki güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye'de afet yönetiminin ve AFAD'ın faaliyetleri Sayıştay tarafından da denetlenmekte ve düzenlilik ve performans bilgisi denetimleri raporlara yansımaktadır. 2012–2023 yılları arasındaki Sayıştay denetim raporları, Türkiye'nin afet yönetimi sisteminde mali disiplin, şeffaflık ve performans yönetimi açısından bazı yapısal sorunlar bulunduğunu ortaya koymuştur. Gelir, gider ve yardımların izlenmesine olanak tanıyan muhasebe ve kontrol sistemlerinin eksikliği, kaynak kullanımının hesap verebilirliğini zayıflatmaktadır. Performans bilgisinin denetimlerinde ise hedef-gösterge-raporlama zincirinin kopuk olduğu; faaliyet raporlarının zamanında hazırlanmadığı, göstergelerdeki sapmaların açıklanmadığı tespit edilmiştir. Mevzuata uyumsuzluklar ve Sayıştay görüşlerinin dikkate alınmaması, hukuki zeminde de belli başlı kırılganlıklar yaratmaktadır. Bulgular,

AFAD'ın afet yönetiminde yalnızca operasyonel değil, yönetsel kapasitesini de güçlendirmesi gerektiğini ortaya koymakta; denetimin, sistemin etkinliğini artırmada kritik bir araç olduğunu göstermektedir (Mert ve Doğan, 2024).

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'nin afet yönetimi politikaları, kamu politikaları analizinde yaygın olarak kullanılan süreç modeli ile incelenmiştir. Süreç modeli kapsamında gündemin belirlenmesi aşamasından başlayarak değerlendirilmesi adımına değin afet yönetiminin izi sürülmüştür. Çalışma kapsamında Türkiye'nin afetlere yönelik yalnızca afet sonrasını değil afet öncesi riskleri de içeren bir anlayışla gelişmeye devam ettiği fakat bu süreçte devam eden zorluklar da olduğu ortaya çıkmış ve analiz edilmiştir.

Türkiye'nin afet yönetimi politikalarında gündem belirleme adımı tarihsel olarak 1999 Marmara depremlerinin ve 2023 Kahramanmaraş depremlerinin oldukça etkili olduğu, görülmektedir. Bu süreçte afetler siyasal iktidarlar ve kamuoyu tarafından yeniden “dehşetle keşfedilmiş” ve afetler görece ülkenin en önemli gündemi haline gelmiştir. Afetler sonrasında ortaya çıkan bu reaksiyonların sürdürülebilir politikalar haline getirilmesi afet yönetimi için kilit önemdedir ve afet öncesi çalışmaları da içerecek şekilde uzun erimli olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye’de afet politikalarının formüle edilmesi süreci özellikle UDSEP-2023, KENTGES, TAMP, TARAP ve TASİP gibi stratejik planların uygulamaya konulması ve Sendai Çerçevesi gibi uluslararası politika belgelerinin ilkelerinin afet yönetimine entegre hale gelmesi süreç içinde gerçekleşmiştir. Sayılan belgeler bütünsel ve birbirine entegre bir afet risk yönetimine doğru geçişi göstermektedir. Ancak ulusal stratejilerin yerel gerçeklerle uyumlu hale getirilmesine ve paydaş katkısının sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'nin afet yönetiminde meşrulaştırma/kanunlaştırma aşamasında özellikle AFAD'ın kurulması, 5902 sayılı Kanun ve 6306 sayılı Kanun gibi mevzuatın çıkarılması yoluyla önemli yasal ve kurumsal reformlar gerçekleştirmiştir. Bu süreçte afet yönetiminde parçalı bir yönetim anlayışı yerine merkezi yönetimin kontrolünü temel alan bir anlayış benimsenmiştir. Ancak yerel yönetimlerin ve STK'lar gibi aktörlerin dahil olduğu ve yapabilir kılındığı afet yönetiminin Türkiye için daha etkili bir model olabileceği öngörülmektedir.

Afet politikalarının Türkiye'deki uygulanması sürecinde, formüle edilenle fiili durum arasındaki boşluk sürmekte ve bir denge ihtiyacı göze çarpmaktadır. Ulusal koordinasyonun yanı sıra yerel kapasitelerin geliştirilmesinin ihmal edilmemesi gerekmektedir. Planlama ve

uygulama arasındaki kopukluk, deprem sigortasına halkın katılımının düşük olması, krizler sırasında kurumlar arası koordinasyonun zayıf olması gibi alanlarda denge ihtiyacı halen daha kendini göstermektedir. Mevcut uygulama boşluklarının giderilmesi için bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli; yerel aktörlerin karar alma süreçlerine etkin katılımı sağlanmalı ve teknolojik, mali ve beşeri kaynakların adil dağılımına öncelik verilmelidir. Uygulayıcı aktörlerin liderlik kapasitesi ile halkın sürece aktif dahil olma düzeyi arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, afet yönetiminde dirençli bir modelin kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Değerlendirme aşamasında, performans raporları ve stratejik izleme çerçeveleri de dahil olmak üzere kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte, uygulamada karşılaşılan yapısal eksiklikler, sürecin daha etkin işleminin önüne geçer niteliktedir. AFAD'ın kendi denetimleri ve raporları ve Sayıştay'ın gerçekleştirdiği raporlar neticesinde ortaya çıkan verilerin politika döngüsüne etkin bir şekilde dahil edilmesi, sonra geliştirilecek politikalar için kritik bir önem taşımaktadır. Değerlendirme süreçlerinde görülen eksiklikler, yalnızca teknik değil yönetsel olarak da iyileşmeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu raporların kurumsal dönüşümün ve afet yönetiminin geliştirilmesinin bir aracı olarak kullanılması kritik önemdedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin afet politikasında her ne kadar 1999'dan bu yana önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da afet yönetiminde halen gelişmeye muhtaç alanlar olduğu görülmektedir. Yerel yönetimlerin teknik ve finansal kapasitesinin artırılması kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Toplum düzeyinde afet risklerine ilişkin farkındalığın yükseltilmesi, özellikle yaygın ve sürekli eğitim programlarının oluşturulmasıyla mümkün olabilir. Ayrıca, kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin kurumsal mekanizmalar aracılığıyla güçlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut plan ve strateji belgelerinin alandaki sonuçlarının periyodik olarak değerlendirilmesi ve bulguların şeffaf biçimde paylaşılması kurumlara güveni artıracaktır. Tüm bu politika önerileri, Türkiye'nin afet yönetimi kapasitesinin hem kurumsal hem de toplumsal düzeyde güçlendirilmesini destekleyecek niteliktedir.

KAYNAKÇA

- AAYTS. (2025). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/101-20.14112716301-sozluk.pdf>
- AFAD KAVKAS. (2023). *Kentsel arama kurtarma akreditasyon kılavuzu (Ek-2)*. T.C. İçişleri Bakanlığı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. https://www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/IcSite/karaman/Afad-Akreditasyon/EK_2-_Kentsel-Arama-Kurtarma-Akreditasyon-Kilavuzu-60-Sayfa.pdf
- AFAD. (2023). *AFAD Stratejik Planı 2024–2028*. T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf
- AFAD. (2025). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. <https://www.afad.gov.tr/TR/Index.aspx>
- Ali, H. M., Ranse, J., Roiko, A., & Desha, C. (2024). Developing a healthcare transformational leadership competency framework for disaster resilience and risk management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420924006605>
- Aydiner, T., & Özgür, H. (2014). Yönetişim ve doğal afetler: Türkiye’de doğal afet yönetişimi ne kadar ve hangi biçimde mümkün? In *12. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR)*. https://www.academia.edu/download/55406345/Aydiner_Ozgur_2014_KAYFOR12_ADU_Yonetisim_ve_Dogal_Afetler.Turkiyede_Dogal_Afet_Yonetisimi_Ne_Kadar..._Mumkun.pdf
- Balamir, M. (2001). Recent changes in Turkish disasters policy: A strategical reorientation? In P. R. Kleindorfer & M. R. Sertel (Eds.), *Mitigation and financing of seismic risks* (pp. 207–234). Kluwer Academic Publishers.
- Balamir, M. (2007). Afet politikası, risk ve planlama. In *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (pp. 1–12). Ankara.
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity* (M. Ritter, Trans.). Sage Publications.
- Çorbacioğlu, S., & Çelik, S. (2015). Sosyal ağbağ analizi bağlamında afet müdahale sistemleri ve resmi örgütlenme politikalarının analizi: 2006 kuş gribi ve 2011 Van depremi müdahale operasyonları. In *KAYFOR12 Bildiriler Kitabı* (pp. 1–15). Aydın.
- DASK. (2015). *Zorunlu deprem sigortası istatistikleri*. Doğal Afet Sigortaları Kurumu. <http://www.dask.gov.tr/zorunlu-deprem-sigortasi-istatistikler-3.html>
- DASK. (2025). *Yürürlükteki poliçeler*. Doğal Afet Sigortaları Kurumu. <https://dask.gov.tr/tr/yururlukteki-policeler>

- Doğan, B. (2015). Türkiye’de afet yönetim politikalarının analizi: Paydaşlar, etkinlik ve sorunlar [Bildiri]. *Kamu Politikaları Çalıştayı*.
- Doğan, B. (2016). *Afet riski nedeniyle kentsel dönüşüm: İzmir örneği* [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Downs, A. (1972). Up and down with ecology: The issue-attention cycle. *The Public Interest*, 28, 38–50.
- Dye, T. R. (2007). *Understanding public policy* (12th ed.). Prentice Hall.
- Eseler, B., & Gençkaya, F. Ö. (2023). Kentsel dönüşüm kararlarına vatandaş katılımı: “Fikirtepe kentsel dönüşüm projesi”. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 291–308. <https://doi.org/10.22466/acusbd.1313997>
- Genç, F. N. (2007). Doğal afet riskleri ve Türkiye’de kentleşme. In *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (pp. 1–12). Ankara. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/GENÇ-Fatma-Neval-DOĞAL-AFET-RİSKLERİ-VE-TÜRKİYE'DE-KENTLEŞME.pdf>
- Genç, F. N. (2021). *Afet yönetimi*. Nobel.
- Genç, F. N. (2023). Şubat Kahramanmaraş depremleri ve Türkiye’de afet yönetim sistemi. *TESAM Strateji*, 6, 65–84. <https://tesam.org.tr/wp-content/uploads/2023/03/Fatma-Neval-Genc.pdf>
- GONAF. (2011). *A deep geophysical observatory at the North Anatolian fault: A borehole-based seismometer network at the Eastern Sea of Marmara*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Gürsoy Haksevenler, B. H., Şenik, B., Şengül, Z., & Akpınar, A. (2025). Assessing disaster vulnerability and proposing an adaptive disaster risk reduction framework: The case of Istanbul. *Natural Hazards*, 115(3), 1327–1353. <https://doi.org/10.1007/s11069-025-07308-x>
- Güven, A., & Kızılkaya, S. B. (2023). Afetlerde yerel yönetimlerin etkinliği üzerine bir değerlendirme. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135–156. <https://dergipark.org.tr/en/pub/toguhfd/issue/80506/1330407>
- Güzey, Ö. (2012). Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamaları: Neo-liberal kent politikaları, yeni kentsel aktörler ve gecekondü alanları. *İdealkent*, 2(5), 106–134. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/460809>
- HFA. (2005). *Hyogo Çerçeve Eylem Planı (Hyogo Framework for Action)*. Birleşmiş Milletler Uluslararası Strateji Ofisi.
- IFRC. (2025). *What is a disaster*. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu. <https://www.ifrc.org/our-work/disasters-climate-and-crises/what-disaster>

ILO & IOM. (2025, March 27). Türkiye'nin depremde etkilenen bölgelerinde işgücü piyasasının toparlanmasını güçlendirecek temel bulgular açıklandı. Uluslararası Çalışma Örgütü & Uluslararası Göç Örgütü. <https://turkiye.iom.int/tr/news/ilo-ve-iom-turkiyenin-depremde-etkilenen-bolgelerinde-isgucu-piyasasinin-toparlanmasini-guclendirecek-temel-bulgulari-acikladi>

Kaptı, A. (2013). Kamu politikası sürecinde klasik yaklaşım modeli. In A. Kaptı (Ed.), *Kamu politikası süreci: Teorik perspektifler, modeller ve analiz yöntemleri* (2nd ed., pp. 19–45). Seçkin Yayıncılık.

Karaman, Z. T. (2018). Afetlerde erken uyarı ve toplumsal farkındalık yaratmada etkili kamu politikaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 493–517.

KENTGES. (2010). *Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010–2023*. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kentges_tr.pdf

Mazmanian, D. A., & Sabatier, P. A. (1989). *Implementation and public policy*. University Press of America.

Mert, E., & Doğan, B. (2024). Afet yönetimi bağlamında Sayıştay'ın Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nı denetimi. *Publicus*, (2), 174–225.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (n.d.). *Resmî mevzuat veri tabanı*. <https://www.mevzuat.gov.tr>

Sabatier, P. A. (1999). *Theories of the policy process*. Westview Press.

Seçkiner Bingöl, E., Ünsal, Ö., & Aksak, P. (2025). Stakeholder participation in disaster risk management: The case of Provincial Disaster Risk Reduction Plan (IRAP) of Istanbul. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 125, Article 105570. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2025.105570>

SFDR. (2015). *Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçevesi Raporu 2015–2030*. Birleşmiş Milletler.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (n.d.). *Ulusal kalkınma planları*. <https://www.sbb.gov.tr>

TAMP. (2013). *Türkiye Afet Müdahale Planı*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. https://www.afad.gov.tr/UserFiles/File/PLANLAR/Afet_Mud_Pl_ResmiG%2020122013.pdf

TARAP. (2022). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı 2022–2030*. T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

- TASİP. (2025). *Türkiye Afetlere İlişkin Strateji ve İyileştirme Planı (TASİP)*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- TMMOB. (2023). *TMMOB deprem raporu: 18 Ağustos 2023 revize (Bölüm 1)*. https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/tmmob_deprem_raporu_18agustos_revize-part-1_compressed.pdf
- Tümer, Ö. (2024). Doğal afetlerde afet yönetimi ve risk azaltmada yerel yönetimlerin rolü. *Fiscaoeconomia*, 8(1), 25–40. <https://dergipark.org.tr/en/pub/fsecon/issue/87279/1491393>
- UDSEP-2023. (2012). *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012–2023)*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <http://www.deprem.gov.tr/sarbis/doc/belgeler/udsep2012-2023.pdf>
- Usta, G., Torpuş, K., & Bekircan, E. (2025). Evaluation of volunteer motivations: Kahramanmaraş centered earthquakes. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 403–415. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3851839>
- Weimer, D. L., & Vining, A. R. (2005). *Policy analysis: Concepts and practice* (4th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Yavuz, Ö., & Yavaş, H. (2015). Türk afet yönetiminde merkezileşme sorunu ve yerelleşme çabaları. In *Yerelleşme/Merkezileşme Tartışmaları 9. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (pp. 1–15). https://www.researchgate.net/publication/282848904_Turk_Afet_Yonetiminde_Merkezilesme_Sorunu_ve_Yerellesme_Cabaları
- Yıldız, M. (2024). *Kamu politikası analizi: Kamusal sorunların teşhisi ve çözümü*. Gazi Kitabevi.